

# TURINYS

---

---

<b>PRATARMĖ</b> .....	7
<b>1. MAKROEKONOMIKOS ĮVADAS IR PAGRINDINIAI RODIKLIAI</b> .....	9
1.1. Makroekonomikos įvadas .....	9
1.2. Pagrindiniai makroekonomikos rodikliai ir jų apskaičiavimas .....	15
1.2.1. Šalies gamybos apimties rodikliai .....	15
1.2.2. Bendrojo vidaus produkto nustatymo būdai .....	18
1.2.3. Pagrindiniai pajamų rodikliai .....	21
1.2.4. Bendrasis kainų (infliacijos) lygis .....	24
1.2.5. Nedarbo lygis .....	26
<b>2. VARTOJIMAS, SANTAUPOS IR INVESTICIJOS</b> .....	29
2.1. Vartojimo funkcija. Ribinis ir vidutinis polinkis vartoti .....	29
2.2. Santaupų funkcija. Ribinis ir vidutinis polinkis taupyti .....	32
2.3. Vartojimo ir santaupų tarpusavio priklausomybė .....	35
2.4. Investicijų kreivė ir investicijas lemiantys veiksniai .....	36
<b>3. BENDROSIOS PAKLAUSOS IR BENDROSIOS PASIŪLOS PUSIAUSVYRA</b> .....	41
3.1. Bendroji paklausa ir jos grafinis vaizdavimas .....	41
3.2. Bendrosios paklausos pokyčiai .....	42
3.3. Bendroji pasiūla ir jos grafinis vaizdavimas .....	44
3.4. Bendrosios pasiūlos pokyčiai .....	46
3.5. Bendrosios paklausos ir pasiūlos pusiausvyra ir jos pokyčiai .....	48
3.5.1. Pusiausvyros pokyčiai, kai keičiasi bendroji paklausa .....	48
3.5.2. Pusiausvyros pokyčiai, kai keičiasi bendroji pasiūla .....	52
<b>4. EKONOMIKOS PUSIAUSVYROS ANALIZĖ: KEINSO MODELIS</b> .....	55
4.1. Ekonomikos pusiausvyros nagrinėjimo prielaidos ir pusiausvyros nustatymo metodai .....	55
4.1.1. Pusiausvyros nustatymas pajamų ir išlaidų metodu .....	55
4.1.2. Pusiausvyros nustatymas nuotėkio ir injekcijų metodu .....	58
4.2. Pusiausvyra potencialios gamybos apimties lygyje .....	60
4.2.1. Nuosmukio tarpsnis .....	61
4.2.2. Infliacinis tarpsnis .....	62

4.3.	Pusiausvyros BVP pokyčiai .....	64	6.4.3.	Pokyčių pinigų rinkoje poveikis prekių rinkai.....	122
4.3.1.	AD pasikeitimo poveikio pusiausvyros BVP aiškinimas, naudojant pajamų ir išlaidų metodą.....	64	6.4.4.	Ekonomikos problemų sprendimas taikant pinigų politiką.....	125
4.3.2.	AD pasikeitimo poveikio pusiausvyros BVP aiškinimas, naudojant nuotėkio ir injekcijų metodą .....	66			
4.4.	Išlaidų multiplikatorius .....	68			
<b>5.</b>	<b>FISKALINĖ POLITIKA.....</b>	<b>72</b>	<b>7.</b>	<b>PUSIAUSVYRA PREKIŲ IR PINIGŲ RINKOSE. IS–LM MODELIS.....</b>	<b>128</b>
5.1.	Fiskalinės politikos esmė. Valstybės pajamos ir išlaidos. Mokesčių rūšys.....	72	7.1.	Palūkanų norma ir prekių rinka. IS kreivė .....	128
5.2.	Fiskalinės politikos poveikis vartojimo išlaidoms, santauptoms ir bendrosioms išlaidoms.....	77	7.2.	Palūkanų norma ir pinigų rinka. LM kreivė .....	133
5.2.1.	Autonominių mokesčių poveikis vartojimui ir santaupoms .....	77	7.3.	Pusiausvyra prekių ir pinigų rinkose.....	136
5.2.2.	Proporcingų mokesčių poveikis vartojimui ir santaupoms... ..	79			
5.2.3.	Fiskalinės politikos poveikis bendrosioms išlaidoms.....	81	<b>8.</b>	<b>NEDARBAS IR UŽIMTUMAS.....</b>	<b>139</b>
5.3.	Pusiausvyra uždaroje mišrioje ekonomikoje.....	82	8.1.	Nedarbo ir užimtumo rodikliai ir jų apskaičiavimas .....	139
5.4.	Fiskalinės politikos poveikis pusiausvyros BVP.....	85	8.2.	Nedarbo rūšys.....	143
5.4.1.	Mokesčių poveikis pusiausvyros BVP .....	85	8.3.	Natūralusis nedarbo lygis ir jo pokyčiai.....	144
5.4.1.1.	Autonominių mokesčių poveikio pusiausvyros BVP nustatymas.....	85	8.4.	Nedarbo mastą padidinantys ir sumažinantys srautai.....	146
5.4.1.2.	Proporcingų mokesčių poveikio pusiausvyros BVP nustatymas.....	88	8.5.	Nedarbo nuostoliai ir nedarbo mažinimo būdai .....	148
5.4.2.	Vyriausybės vartojimo išlaidų poveikis pusiausvyros BVP.....	90			
5.4.3.	Vyriausybės vartojimo išlaidų ir mokesčių bendras poveikis pusiausvyros BVP apimčiai .....	92	<b>9.</b>	<b>INFLIACIJA, JOS PRIEŽASTYS IR VALDYMO BŪDAI .....</b>	<b>150</b>
5.5.	Fiskalinės politikos rūšys .....	97	9.1.	Infliacijos apibrėžtis ir apskaičiavimas.....	150
5.6.	Fiskalinės politikos panaudojimas ekonomikos svyravimams reguliuoti. Fiskalinės politikos trūkumai .....	98	9.2.	Infliacijos priežastys .....	152
5.7.	Valstybės biudžetas.....	100	9.2.1.	Paklauskos sukelta infliacija .....	152
<b>6.</b>	<b>PINIGAI, BANKAI IR PINIGŲ POLITIKA.....</b>	<b>104</b>	9.2.2.	Pasiūlos sukelta infliacija.....	157
6.1.	Istorinė pinigų raida.....	104	9.3.	Nedarbo ir infliacijos sąveika. Filipo kreivė.....	160
6.2.	Pinigų funkcijos.....	106	9.4.	Infliacijos pasekmės .....	163
6.3.	Pinigų rinka .....	107	9.5.	Antiinfliacinė politika.....	167
6.3.1.	Pinigų paklausa.....	108	9.5.1.	Bendrosios paklauskos sukeltos infliacijos valdymas .....	168
6.3.2.	Pinigų pasiūla.....	111	9.5.2.	Bendrosios pasiūlos sukeltos infliacijos valdymas .....	170
6.3.3.	Pusiausvyra ir jos pokyčiai pinigų rinkoje.....	112			
6.4.	Centrinis bankas ir pinigų politika .....	114	<b>10.</b>	<b>CIKLINIAI EKONOMIKOS SVYRAVIMAI .....</b>	<b>172</b>
6.4.1.	Komercinių bankų vaidmuo keičiant pinigų pasiūlą .....	115	10.1.	Verslo ciklo sąvoka ir stadijos .....	172
6.4.2.	Pinigų pasiūlos valdymas pinigų politikos priemonėmis ...	120	10.2.	Ciklinių svyravimų priežastys .....	174
			10.3.	Akceleratoriaus principas .....	176
			10.4.	Akceleratoriaus ir multiplikatoriaus sąveika .....	178
			<b>11.</b>	<b>EKONOMIKOS AUGIMAS.....</b>	<b>180</b>
			11.1.	BVP kitimas ir ekonomikos augimas .....	180
			11.2.	Ekonomikos augimo tempas .....	181
			11.3.	Ekonomikos augimo modeliai.....	182
			11.4.	Ekonomikos augimo veiksniai .....	185
			11.4.1.	Žmogiškieji išteklių kaip ekonomikos augimo veiksnys ...	186
			11.4.2.	Kapitalas kaip ekonomikos augimo veiksnys.....	187
			11.4.2.1.	Kapitalo ir gamybos apimtys ryšys.....	187

11.4.2.2.	Kapitalo kaupimas ir pragyvenimo lygis .....	191
11.4.2.3.	Kapitalo kaupimo svarba išsivysčiusiose ir besivystančiose šalyse .....	196
11.4.3.	Efektyvumas kaip ekonomikos augimo veiksnys .....	197
11.4.3.1.	Bendras gamybos veiksnių našumas .....	197
11.4.3.2.	Bendras gamybos veiksnių našumas ir gamybos apimties augimas .....	199
11.5.	Naujoji augimo teorija .....	201
11.6.	Ekonomikos augimą skatinanti politika .....	201
11.7.	Neigiamos augimo pasekmės ir tvarios plėtros samprata .....	203
<b>12.</b>	<b>PUSIAUSVYRA ATVIROJE EKONOMIKOJE</b> .....	<b>205</b>
12.1.	Tarptautinės prekybos poveikis bendrosioms išlaidoms .....	205
12.2.	Pusiausvyros nustatymas pajamų ir išlaidų metodu atviroje ekonomikoje .....	208
12.3.	Pusiausvyros nustatymas nuotėkio ir injekcijų metodu atviroje ekonomikoje .....	210
<b>13.</b>	<b>ŠALIES VALIUTOS PAKLAUSA IR PASIŪLA.</b>	
	<b>VALIUTOS KURSAS</b> .....	<b>213</b>
13.1.	Valiutos paklausą ir pasiūlą lemiantys veiksniai. Valiutos kursas .....	213
13.2.	Valiutos kurso pokyčiai .....	215
13.3.	Plaukiojantis ir fiksuotas valiutos kursas .....	217
<b>14.</b>	<b>MOKĖJIMŲ BALANSAS</b> .....	<b>221</b>
<b>15.</b>	<b>TARPTAUTINĖ PREKYBA</b> .....	<b>226</b>
15.1.	Tarptautinės prekybos teorijos .....	226
15.2.	Valstybės vaidmuo tarptautinėje prekyboje .....	231
15.2.1.	Tarptautinės prekybos politikos formos .....	231
15.2.2.	Tarptautinės prekybos politikos instrumentai .....	234
<b>SANTRUMPOS</b> .....		<b>238</b>
<b>FORMULĖS</b> .....		<b>240</b>
<b>LITERATŪRA</b> .....		<b>245</b>

## PRATARMĖ

Teorinės makroekonomikos žinios reikalingos kiekvienam iš mūsų. Net jei nieko nesuprantate apie makroekonomikos procesus, jūs vis tiek juose dalyvaujate ir darote jiems poveikį. Sprendžiate klausimus:

- pirkti jums reikalingą naują daiktą ar geriau taupyti?
- rinktis lietuvišką produktą ar importuotą?
- ar prašyti viršininko padidinti atlyginimą?
- ar bėgti į prekybos centrą cukraus pirkti, nes žmonės kalba, kad jis brangs?
- ar imti paskolą naujam būstui įsigyti?
- ar pinigus laikyti banke, ar geriau namuose kur nors paslėpti?

Klausimai paprasti, bet atsakymai į šiuos klausimus nulems šalyje vykstančius makroekonomikos procesus. Reikėtų patikslinti, kad vieno žmogaus sprendimai šalies ekonomikai įtakos tikrai nepadarys, bet jei taip, kaip jūs, mąsto didžioji dalis šalies gyventojų – poveikis garantuotas.

Šioje mokomojoje knygoje pateikta makroekonomikos teorija padės suprasti šalyje vykstančius ekonominius procesus, įvertinti vyriausybės priimamų sprendimų poveikį ekonomikai, numatyti šalies ekonomikos vystymosi kryptis.

Mokantis makroekonomikos teoriją reikia suprasti, kad dažnai nėra vieno atsakymo, kaip spręsti ekonomikos problemas, kokį poveikį padarys vienas ar kitas ūmonių, vartotojų ar vyriausybės priimtas sprendimas. Makroekonomiką galime palyginti su medicina. Egzistuoja tradicinė, natūralioji, Rytų, ajurvedinė ir kitos medicinos kryptys, kurių atstovai pateiks skirtingus būdus, kaip gydyti tą pačią ligą. Taip ir makroekonomikoje egzistuoja įvairios teorijos, kaip „gydyti“ ekonomikos problemas, o kuris būdas geriausias, sudėtinga pasakyti.

Nepaisant egzistuojančių nesutarimų, šioje knygoje pateikiamos bazinės makroekonomikos mokslo teorijos. Knygoje pateiktos sąvokos suderintos su Tarybos reglamentu (Nr. 2223/96) dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Bendrijoje. Tai leis studentams geriau orientuotis atliekant statistinius makroekonominius tyrimus, nes būtent minėtame reglamente pateiktas sąvokas vartoja Lietuvos statistikos departamentas. Iki šiol studentams kildavo nepatogumų, nes statistinių rodiklių ir makroekonomikos knygose pateikiamų rodiklių pavadinimai skiriasi.

Įsisavinti pateiktą informaciją turėtų padėti tai, kad knygoje išryškunami esminiai teiginiai, sąvokos, prie paveikslų trumpai pateikiama pagrindinė paveikslo mintis, pateiktos formulės pritaikomos panaudojant konkretų pavyzdį. Pateikti savikontrolės klausimai leis pasitikrinti, ar išmokote pateiktą medžiagą.